СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК L. Ч. 249. Джерзі Сіті, Н. Дж., четвер, 3-го грудня 1942. No. 249. Jersey City, N. J., Thursday, December 3, 1942. VOL. L.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

РУЗВЕЛТ ДОМАГАЄТЬСЯ ОБМЕЖЕННЯ ДОХОДІВ ДО $25,000 РІЧНО

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт звернувся з запитом до конґресових кол, що вони задумують зробити з нарікaнням людей, що в той час, коли особисті заробітні платні ограничено до $25,000 річно, то приходи від капіталів, чи від відсотків в ріжних бизнесових підприємствах, можуть далі бути на тій самій висоті, що були давніще. Фільмовий актор, наприклад, нині не може заробити на рік більше, як $25,000. Але той чоловік, що вложив свої гроші в ріжні підприємства, може діставати відсотки від тих підприємств без ніяких обмежень. Уряд кілька разів звертався до конґресу, щоб той обмежив і приходи від капіталів до $25,000 річно, але кожний раз конґрес відмовляється це зробити. Тепер президент щераз звернув на цю справу увагу. Президент також зазначив, що обмеження заробітних особистих плат до $25,000 річно фактично означає, що дана людина, що заробляє більші гроші, дістане готівкою тих $25,000 річно. Теоретично вона заробить далеко більше, бо $67,200. Але надвишка піде на податки. Зате чистих грошей залишиться їй $25,000.

ОБМЕЖИЛИ ДОМАҐАННЯ ПРЕЗИДЕНТА.

ВАШИНГТОН. — Конґресовий комітет засобів віднісся прихильно до домагання президента, щоб на час війни дати йому додаткові права, котрими можна булоб реґулювати вандрівку матеріялів, новин, та осіб, з Америки і до Америки. Але цей комітет зробив в тім домаганні одну важну поправку, коли ходить про вандрівку осіб. Він дозволив президентови довільно реґулювати вандрівкою людей з Америки, а не до Америки. Іншими словами комітет обмежив право президента довільно реґулювати напливом чужинців до Америки.

БЮРОКРАТІЯ ЗРОСТАЄ.

ВАШИНГТОН. — Конгресові кола почали провірювати нарікання ріжних промисловців і бизнесменів, що бюрократія в Америці починає чимраз більше поширюватись і спинювати роботу. Від ріжних бюр, аґенцій й департаментів — нарікають, бизнесмени — приходить в нинішних часах багато квестіонарів, котрі треба все виповняти. Виповнювання тих квестіонарів забирає чимало часу і коштів. Колись завідуючі фабрик присвячували 80% свого часу на нагляд своєї інституції, а решту присвячували канцелярійним справам, тепер присвячують лише 20%, бо решту часу забирає їм виповнювання ріжних урядових квестіонарів. Деякі компанії витрачують на виповнювання тих квестіонарів по сто тисяч долярів річно. Багато кореспонденції треба витрачати також на те, щоб осягнути певні інформації від ріжних урядових аґентур. Це спинює працю для военних зусиль, кажуть промисловці і бизнесмени.

ІСТОРІЯ З ПРОТИЛЕТУНСЬКИМИ ПОМПАМИ.

НЮ ЙОРК. — Міський радний Кінслі буде домагатись на засіданні міської ради, щоби цілу справу з примусовим купуванням протилетунських помп, а навіть вдержування по домах піску і лопат, уневажнити. Помпи всеодно мають мале примінення, говорив він, покликаючись на знавців. Знавці кажуть, що до запальної бомби не можна зближитись скорше, як за сім мінут, бо вона може мати в собі також динаміт. А за той час вогонь так розростеся, що ручна помпа нічого не вдіє. Також Кінслі покликався на знавців, котрі говорили, що піску не можна уживати. Пощо тоді тих помп і піску? — питав він. Кінслі порушив також справу хабарництва, відносно примусового купування помп. Один промисловець, Моріс Голт, що займається розпродажею помп, дав одному адвокатови Милтонови Соломенови, $8,000, щоб той адвокат натиснув на одного міського радного, Волтера Гарта, аби перевести примусове купування помп. Про хабарництво в справі тих помп говорив також посадник Ля Ґвардія і комісар розшуків, Герляндс. Між Герляндсом і Ля Ґвардією прийшло до виміни різких слів, бо Ля Ґвардія, бажаючи випередити Герляндса щодо цеї новини, поспішив на радіо і сказав про це хабарництво скорше, ніж воно було урядово до кінця просліджене Герляндсом. Кінслі на адресу посадника говорив: „Який інтерес має в тім рекеті Ля Ґвардія?"

АМЕРИКАНСЬКО-КАНАДІЙСЬКЕ ПОРОЗУМІННЯ.

ВАШИНГТОН. — Департамент стейту повідомив, що між Америкою і Канадою прийшло до повного порозуміння, відносно повоенних економічних і політичних плянів. Оба краї усталили спільні пляни, на основі яких по закінченні війни будуть працювати над економічним двигненням, яктеж над політичною забезпекою. До тих спільних плянів Канади й Америки, говориться в офіційнім повідомленні, зможуть приступати також інші краї, бажаючі разом співпрацювати.

Американські Субмарини Знов Затопили Пять Японських Кораблів

ВАШИНГТОН. — Департамент війни подав до відома, що американські субмарини затопили нових пять японських вантажних кораблів. В останніх тижнях ті субмарини затопили біля 43,000 японського корабельного тонажу. За цілий час японсько-американської війни американські субмарини затопили 148 японських кораблів.

БРАЗИЛІЙСЬКІ РОБІТНИКИ В ПОГОНІ ЗА ҐУМОЮ

РІО ДЕ ЖАНЕЙРО. — Америка й Бразилія виробили спільний плян, на основі котрого 78,000 бразилійських робітників, на терені тисячів миль здовж ріки Амазонки, будуть збирати ростини, в котрих є ґумовий сік. Для тих робітників вже вислано дві тисячі інших робітників, котрі здовж того шляху будуть будувати харчеві пункти, заосмотрені також в медичну службу. В той спосіб Америка і Бразилія задумують впродовж року придбати нових 50,000 тон ґуми.

ЛІМЕН ПОПРАЩАВСЯ З НЮЙОРСЬКИМ СТЕЙТОМ

ОЛБАНІ. — Дотеперішний ґубернатор нюйорського стейту, Герберт Лімен, виголосив через радіо прощальну промову, в котрій заявив, що відходить з нюйорського стейту, де впродовж чотирьох літ займав становище заступника ґубернатора, а впродовж десять літ був ґубернатором. Він теж заявив, що свому наступникови, ґубернаторови Томасови Дюіеви, залишає стейт в знаменитому стані, бо каса має 75 міліонів заощаджених грошей. Лімен відходить на становище директора помічної акції для заграничних країв.

ВИРІШЕННЯ СПОРУ МІЖ ЦИВІЛЬНИМИ І ВІЙСЬКОВИМИ

ВАШИНГТОН. — Внаслідок інтервенції уряду спір між військовими людьми і цивільними, з ради военної продукції, порішений. Виграли цивільні. Доналд Нелсон далі матиме головне слово в виробі зброї і амуніції. Військові будуть мати рішальний голос лише там, де ходить про якість зброї.

Задумують Ліквідувати Нужду в Англії: Плян Повного Соціяльного Обезпечення

ЛОНДОН. — Десь по Різдві зачнеться в британійськім парляменті дискусія над епоходним пляном соціяльного [illegible], яка предложив парляментови сер Вилїем Беверідж, а який, згідно з думкою автора, мав би усунути нужду. Дехто назвав уже цей плян „революційним" і „московським", але Беверідж стоїть при тому, що це є його оригінальний твір, і то еволюційний, а в нічому не подібний до советської системи. Він навіть має відріжнятись від того соціяльного обезпечення, що існує в Злучених Державах. Каже, що плян виготовлено на підставі тих думок і тої фільософії, що існують в Англії від сотки років. Він виходить з заложення, що держава обовязана подбати про забезпечення людини від нужди, але зате людина мусить за життя і здоровля за те платити. Обезпечення обіймає не тільки безробіття, хворобу, старість, але і безплатне лічення в дома чи в шпиталі, чи додаток для жінки, як виходить заміж, чи як родить діти. Жінку трактується як рівного партнера свого чоловіка. Замітне є те, що обезпечення не є залежне від того, скільки людина заробляє, як це практикується в Америці чи в інших краях, включно з Советами.

ОПІР „ОСІ" В ТУНІСІ СЛАБНЕ ЩОРАЗ БІЛЬШЕ

КАІРО. — Американські кореспонденти доносять з фронту, що американські й аліянтські летуни бомбардують Бізерту, Туніс та інші прибережні міста без перерви яких 24 годин. Кажуть, що це є щось таке, що було тільки в Лондоні в часі, коли німці бомбардували місто з найбільшою силою. Ворожий опір дуже ослаб. Німецькі летуни мабуть втікають до Сицилії, щоб таким чином вратуватись від загибелі, що неминуча.

НА СОВЄТСЬКІМ ФРОНТІ ДАЛЬШІ СОВЄТСЬКІ УСПІХИ

МОСКВА. — Не помагає Гітлерови приказ, що втрата Ржева може рівнатись втраті половини Берліна. Совети, хоч стрічають завзятий німецький опір, таки посуваються вперед. Кажуть, що вбили понад 7,000 німецьких вояків і заняли кілька сіл. Німці збувають ту частину фронту мовчанкою, а подають про „успіхи на Кавказі".

В ПАМЯТЬ ПОГИБШИХ ФРАНЦУЗІВ.—Американські вояки, десь у якомусь місті в Північній Африці, віддають честь поляглим у минулій війні французьким воякам перед памятником, побудованим у їх честь. На переді бачимо американський звіздистий прапор, що повіває побіч триколірового французького.

ПЕРЕТОМЛЕНИЙ ІТАЛІЙСЬКИЙ НАРІД ДОМАГАЄТЬСЯ ЗАМИРЕННЯ

БЕРН (Швайцарія).— Відозва британійського преміера Чорчила, звернена до італійського народу, щоб скинути Мусолінія і відречись фашизму та замиритись з Аліянтами, впала на добру почву. Виходить, що Чорчил добре знає, що діється в Італії. Прибувші з Італії розповідають, що населення є цілком невдоволене не тільки з ведення війни, але таки з самої війни. Ось тому, коли король переїздив через Ґенуу, маси, що його витали на вулицях, кричали: „Мир!", „Мир!". Таке передають швайцарські ґазети, а за ними американські кореспонденти. При тому доносять, що бомбардування італійських міст викликало велику паніку. Половина населення міста Туріну, щось коло 300 тисяч людей, покинула місто добровільно. Те саме діється в Медіоляні та інших містах, що є бомбардовані. Радіо намагається успокоїти населення і каже, що Чорчил „так тільки страшить". Знову з Берліна радіо передає, що відозва Чорчила є образою для італійського народу.

МУСОЛІНІ ТЯЖКО ЗАХОРІВ.

ЛОНДОН. — Удари, завдавані останніми часами італійцям на фронті, як і пропаґанда Аліянтів, звернена до італійського народу, а проти Мусолінія і фашизму, відбились погано на здоровлю італійського диктатора і він тяжко захорів на серце. Кажуть, що якщоб так Мусоліні помер, або занепав ще більше на здоровлю, то керма краю опиниться в руках короля, або в Італії вибухне заворушення і настане хаос і розклад. Правдоподібно буде так, що король знову обійме владу і заключить з Аліянтами сепаратний мир. Це припускають тому, що король був взагалі проти того, щоб Італія йшла до війни.

„СПІВПРАЦЯ", АБО „ТЕРОРИЗМ" — У ФРАНЦІЇ.

БЕРН. — З хвилиною, як ціла Франція опинилась властиво під німецькою окупацією і владою, французька влада в Віші стала цілковито німецькою. Положення представляють в Швайцарії так, що тепер буде в Франції тільки два типи громадян. Одні будуть такі, що ще далі вважатимуться німцями за тих, що з ними „співпрацюють", а другу категорію становитимуть всі інші, що їх вважатиме окупаційна влада „терористами".

ГОЛОД І БАНКРОТСТВО.

БЕРН. — Франція припинила сплату довгу Швайцарії задля браку швайцарської валюти. Нема тепер ніякої заграничної торговлі, то й нема заграничної валюти. Положення тепер таке, що на 40 міліонів французького населення, яких 10 міліонів людей уже голодує. Таке саме жде дальших 10 міліонів.

З ВІШІ ДО ПАРИЖА.

СТОКГОЛЬМ (Швеція). — Окупаційна влада настає на те, щоб перенести французькі уряди з Віші до Парижа. Кажуть, що вже розпочато перенос.

ВІДЗНАЧЕНО 17 АМЕРИКАНЦІВ.

ЛОНДОН. — Удекоровано за відвагу 17 американських летунів, що брали участь в налетах на ріжні европейські міста, що є під німецькою владою. Між відзначеними Срібною Звіздою є капраль Губерт Ковел з Норт Керолайни, що погиб у боротьбі.

НАГОРОДЖЕНИЙ ЗА „ТАЙНУ МІСІЮ".

КАЇРО (Єгипет). — В Тунісі, десь на фронті, ґен. Двайт Айзенговер, начальний командант Аліянтських військ на тому терені, удекорував ґен. Марка В. Кларка за те, що стояв на чолі тайної місії, що була вибралась до Африки перед американською офензивою і зібрала інформації, потрібні для інвазії, наражуючись через те на великі небезпеки.

НЕСПОКОЇ МІЖ РОБІТНИКАМИ В ТУЛЬОНІ.

ЛОНДОН. — Припинено урядово працю в корабельних варстатах у пристані Тульон, де недавно французи знищили свою фльоту, щоб не попала в руки Гітлера. А припинено тому, що робітники не хотіли іти до роботи, до чого змушувала їх німецька влада.

СТАЮТЬ В ОБОРОНІ ЖИДІВ.

ЄРУСАЛИМ. — На нарадах Жидівського Народного Парляменту, в яких взяли участь представники жидів з ріжних країв світу, ухвалено відозву до Аліянтів, зокрема до Злучених Держав, Британії й Росії, в якій проситься оті держави взяти в оборону жидів, що їх винищують націсти в окупованих ними краями.

ДАРЛЯН ФОРМУЄ НОВИЙ УРЯД.

ЛОНДОН. — Французький адмірал Жан Франсоа Дарлян каже, що маршал Петен є полоненим у руках німців. Тому саме він, як голова держави в Північній Африці, формує тамже імперіяльну раду як дорадче тіло.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

Один Фронт

Остання промова британійського премієра Чорчила має багато сторінок, Як штудерно краяний діямент можна оглядати з різних боків, так її можна розглядати з різних поглядів, так що для повного її розгляду певно треба вжити більше часу, ніж бесідник ужив на її виголошення, ба й на її обдумання.

У цій промові певні речі сказано безпосередно; треба їх було сказати народові, свому чи чужому, і бесідник сказав. І є в ній попри ці речі інші, яких бесідник не говорив безпосередно, які бесідник приймав за основну умовину своїх виводів, які він приймав як самозрозумілі. Зовсім як ми приймаємо за самозрозуміле в балачці про життя, що де має бути життя, там мусить бути повітря. Серед звичайних умовин про такі річи й не треба свідомо говорити, одначе й про них треба би сказати, якби з балачки вийшло, що наш розмовець існовання повітря за самодоказану потребу не приймає.

Висказав Чорчил самозрозумілу правду, коли він, малюючи повний образ світової війни, брав один терен за другим і оповідав, що на ньому діється, які там ми маємо доспіхи, які там потреби й недостачі. Почав він від Єгипту й перейшов до інших країв Африки. Малював там війну подробочно, але наконець сказав, що Обєднані Держави в Африці не задержуються. Це не осідок, а тільки підскочня. Ми вживаємо Африки лише на те, аби підійти до ворога ближче. По цьому вступі він малював аліянтську кампанію проти Італії, головного помічника Гітлера, з одного боку їй грозячи, з другого боку предкладаючи їй відкрито умовини замирення. Потім він малював боротьбу Росії на Східному Фронті, висказуючи подив усего світу з кольосальної сили, яку проявила Росія в цій боротьбі. Запевняв, що російська кампанія вже дала Обєднаним Державам кольосальні користи. Потім перейшов до оцінки боротьби Франції проти Гітлера.

Тут і там серед детайлів цього широкого образу розкинені такі речі, як запевнення про досконале побратимство й зрозуміння, яке панує між британськими й американськими штабами й військами. Або такі, як пригадка на те, як то він, покидаючи Москву в серпні, обіцяв був Сталінові вислати йому телеграму, як тільки британці зададуть рішаючі удари Ромелеві в Єгипті, а Сталін у відповідь на це обіцяв Чорчилові вислати йому телеграму, як тільки Росія почне свою контрофензиву.

Поза всіми цими детайлями промови Чорчила є основна правда цеї війни: що всі воєнні театри це сущні складові частини одної й тої самої сцени. Є багато побоєвищ, але тільки одна війна. Один фронт залежний від інших. Хто балакає про можливість виграння на одному фронті, та про можливість програння на другому, той або не знає основної суті цеї світової війни, або свідомо дурить своїх незрячих братів. Пора вже це зрозуміти всім хоч тепер.

Кручена Льоґіка Японських Мілітаристів

Осоружна й настирлива брехня, що нині аж ллється з нудною одноманітністю з радіових стацій держав Осі, найшла деяку різноманітність в широко радіями Осі окричаному рапорті Сабура Курусу, специяльного японського висланника до Вашингтону.

Виголошена була ця промова дня 26. листопада, бо цей день японський уряд уважає важною річницею: на цей день, мовляв, припадає перша річниця. того дня, коли занявся запальник, що остаточно спричинив головний вибух війни 8. грудня 1941 року (коли в Америці було 7. грудня, в Японії було вже 8). А цим актом, що підпалив запальник у цій памятній бомбі, була, мовляв, нота американського уряду з 26. листопада 1941 року, в котрій американський уряд виложив основні засади, яких Злучені Держави придержуються в відношенні до інших держав, в тому числі й до Японії.

Аби зрозуміти, як ця нота американського уряду могла стати запальником, що привів до вибуху війни Японії проти Злучених Держав, треба прослідити ціну низку тверджень Курусу про цю справу. Для Курусу нота американського уряду це тільки імперіялістичні наміри, закриті високопарним ідеалізмом так, як лікар закриває гірку горошину солодкою поволокою. Ця нота, мовляв, переконала японців, що Злучені Держави, а з ними й Британська Імперія, відмовляються признавати загальну тенденцію японських амбіцій в Східній Азії. Мовляв, від цеї ноти в японськім народі стало нагромаджуватися те напруження, що найшло своє розпруження аж вибухом 8. грудня, себто нападом на Перл Гарбор, і відкриттям війни проти Злучених Держав.

За словами Курусу, нота американського уряду з 26-го листопаду 1941 року зробила війну між Злученими Державами й Японією неминучою. Отже, на погляд Курусу, за війну Японії проти Злучених Держав відповідальність поносить американський уряд. За його способом думання, Злучені Держави є винуватими за війну Японії проти Злучених Держав.

Очевидно, це не лише погляд самого Курусу, бо погляди Курусу поширяє широко японський уряд при помочи радія. Він навіть дивиться за те, аби ці погляди стали відомі в Злучених Державах, бо японський уряд наперед оповістив, коли з радіо буде говорити Курусу про свою миролюбну місію до Злучених Держав.

Щоби зясувати собі ясно, що саме найшла Японія в американській ноті з 26. листопаду таке, що вона з цього прийшла відразу до переконання, що війна зо Злученими Державами неминуча, треба подивитися на згадану ноту. Отже в тій ноті американський уряд заявляв Японії, що він на будуче не буде більше толерувати таких актів аґресії на Тихому океані, як японська окупація Індохіни. Ця осторога видалася японцям „грубим" повідомленням Японії, що Америка рішилася опиратися „дальшому поступові Японії в Азії"... Що тепер Японія воює проти Злучених Держав, японські політики вважають льоґічним вислідом американської політики на Далекому Сході, головно американської відмови „ліквідувати китайську аферу" і не брати участи в „економічному окруженні Японії".

Як видно з виводів японських провідників, вони на відповідь не заслугують. Японці видимо мають на всі події свої специяльні імена та свою приватну льоґіку, зовсім як божевільна людина. Цею приватною льоґікою японські мілітаристи нагадують відразу нацистичну льоґіку антисемітизму, у якій теж нема розумного ходу думок, а яка всеж таки промовляє до духово викривлених людей. Пригадує теж японська льоґіка „розумування" фашистів усякого покрою, що [illegible] рішує всякий спір, що власна потреба оправдує всяку напасть проти сусіда й ближнього та що не варта той свого, котрий чужого не бажає.

Всеж таки за безсоромний вияв цеї льоґіки можна до певної міри бути вдячним. Подякувати їм за це можна вже хочби тому, бо японська пропаґанда ставить зеркало перед пропаґандою нашептів, яка ще й нині ведеться в Злучених Державах, а за якою війну між Японією й Злученими Державами викликав президент Рузвелт; а не японські мілітаристи, Мусоліні й Гітлер.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА

Проф. Микола Чубатий.

ЖИДІВСЬКА МЕНШИНА В УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРІЇ

Жидівська проблема у світі та її звязок з Україною.

Переводження в життя расової політики в підбитій німцями Европі робить жидівську проблему пекучою справою не тільки в Европі, але теж по всьому світу. Кожен нарід, що бажає для себе волі та свобідного державного життя на рідній землі, не може теж не співчувати з тим народом, який розпорошений по світу, не має навіть того, що досі всеж таки посідають недержавні народи, себто твердого ґрунту під ногами — рідної землі, власної етноґрафічної території, як головного чинника вільного державного життя як не нині, то завтра, як не завтра, то за нових десять, двацять чи пятьдесять літ. В житті жидівського народу не можуть того браку зрівноважити навіть впливові одиниці жидівського походження в тій чи в другій державі, бо це не запевняє жидам як народови певности та твердого фундаменту під спокійний культурний та економічний розвій, себто не запевняє основ під спокійний розвій як нації. Хто як хто, але український нарід, досі сам позбавлений найбільше примітивних обставин для спокійного національного життя, мусить інтересуватися жидівською проблемою, й то не тільки як проблемою рівнож гнобленого народу, але також як проблемою поважної та найстаршої етноґрафічної меншини, що живе на українській землі.

Передовою проблемою для жидівського народу є очевидно створення жидівської держави у Палестині, відновлення світлости колишньої жидівської єрусалимської столиці Сіону. Від назви гори, на якій був збудований замок та королівська палата царя Давида в часах найбільшої світлости жидівського народу, й цей жидівсько - державницький рух, заініціований та убраний в окреслену ідеольоґію Теодором Герцелем, зветься сіонізмом.

Та коли, не зважаючи на усі трудноші, вдалося жидам обновити власну державу у Палестині, чого їм кожен свободолюбний нарід із серця повинен бажати, то проте створення жидівської держави не розвяже ще вповні жидівської проблеми, бо Палестина край малий і ледви чи в силі помістити більше ніж два міліони жидів, підчас коли жидівського народу в світі буде біля 15 міліонів. Тим чином більшість жидівського народу таки мусить жити по всьому світу як національна меншина і звідси дуже близький звязок жидівської проблеми з питанням будівництва української держави. Тільки зі становища розумного та справедливого господаря української землі, дбайливого про все населення етнічно українського та неукраїнського походження, в імя традиційного демократизму українського народу слід розглядати українським людям теж жидівську проблему.

Скільки жидів живе в Україні та де вони розселені?

Українські ґеоґрафи в останніх роках перед теперішньою світовою війною обчислили, що в році 1931 на українській суцільній території, яка виносить понад 300 тисяч квадратних американських миль (760.000 квадр. кільометрів) на понад 50 міліонів усього населення є також 3 міліони 189 тисячів жидів. Тим способом відсоток жидівського населення в Україні є 6.4, себто, що на кожних сто мешканців України є більше ніж 6 осіб приналежних до жидів. Чи скількість жидів в Україні по війні як наслідок екстермінаційної расової політики націстів збільшиться чи зменшиться, нині годі ще збагнути. Можливий є навіть зріст жидівського населення, бо нерідко преса доносить, що окупаційна німецька влада прямо зганяє жидів з Німеччини та з нею сусідних країв на схід. Те саме недавно мав зробити й румунський диктаторський уряд, проганяючи жидів з Румунії на Херсонщину.

Якби воно не було, є фактом, що в Україні живе найбільше скупчення жидів на світі по Злучених Державах Північної Америки і тим способом жидівське питання живо заторкає теж українську справу.

Жидівське населення розселене на українських землях доволі нерівномірно. Західна Україна має куди більший відсоток жидівского населення ніж Східна. Чим дальше на схід відсоток жидівського населення малів від найбільшого (16 на сто) на Буковині до найменшого (1 на тисячу) на Кубанщині.

Найгустіше жидівське населення на українській Буковині, бо 16 відсотків, на Полісі 14 відсотків, на Підкарпатській Україні 13 відсотків. Доволі густе ще жидівське населення в українській Галичині — біля 12 відсотків, дещо рідше на Волині, бо нецілих 11 відсотків. На Східній Україні найгустіше жидівське населення має Правобережна Україна та Херсонщина (Одещина), бо біля 7 відсотків (7.6 та 7.1). На переходовій землі з Правобережжа на Лівобереже — на Запоріжжі є вже нецілих 5 відсотків (4.7), на Лівобережі відсоток жидів паде ще нижче до нецілих 3 відсотків (2.8). Чим дальше на схід той відсоток ще паде нижче так, що в промисловім окрузі Донеччини жидів вже тільки 2 відсотки. Ще дальше на схід жидів так як нема, бо на Кубанщині тільки на тисяча людей є один жид, себто одна десята відсотка.

Звідки взялося таке дивне розселення жидів на українських землях, коли жиди в головній масі прийшли в Україну якраз зі сходу, а не зі заходу? Причини треба шукати в законодавствах окупантів українських земель за останніх 150 літ відносно жидів. В українських краях, що належали до бувшої Австрії не було ніяких. ограничень щодо жидів, тому на Буковині, Закарпатті та в Галичині той відсоток жидів такий високий. Російський уряд за царату не позволяв жидам свобідно поселюватися на схід від Дніпра, тільки на захід, тому на Волині, Правобережі та Херсонщині жидівське населення все ще численне. Натомісць на Лівобережі жидам тільки у виїмкових випадках можна було поселятися, тому їх відсоток там невеликий й то вже сильно збільшився за совєтської влади, коли знесено всі обмеження жидам поселюватися на схід від Дніпра. На всіх українських землях відсоток жидів далеко вищий по містах ніж селах; це доказ, що українські жиди жиють більше зі занять міських (торговля, промисл) ніж занять, звязаних зі селом.

Звідки взялися жиди на українських землях?

Жиди це найстарша національна меншина на українських землях, куди старша ніж поляки чи москалі. Перші жиди зачали напливати на українські землі мабуть ще на передодні християнства. І то зі сходу, з так званої Хозарської Держави, положеної на просторах на схід від України зі столицею Ітилем, нинішним Астраханом над Волгою. Хозари, сами фінсько-турського походження, замітні тим, що одинокі в історії людства приняли при кінці 9-го століття мойсеєву жидівську віру. Ту державу повалив український князь Святослав Завойовник, батько Володимира Великого й тоді прийшла поважна перша еміґрація хозарських жидів зі сходу на українські землі. Хозарсько-жидівська культура мала в добі Володимира В. помітний вплив на українське культурне життя; була навіть якась проба з їх боку позискати Україну для мойсеєвої віри. Річ природна, що так звані хозарські жиди тільки у невеличкій частині були правдивими жидами — семітського походження. Расово це не були семіти, а хозари, і тільки вірою та культурою жиди.

В куди меншій скількости напливали жиди в границі України через Балкани з візантійського цісарства, отже з полудня. На Західну Україну приходили вже жиди з полудня та заходу через Угорщину та Польщу. Були це вже правдиві жиди, розсіяні по краях довкола берегів Середземного моря, які звідси посувалися в краї середущої та західної Европи, переслідувані на заході.

Як жилося жидам в старій Україні?

Жиди жили в Україні на правах чужинців - гостей, що давало їм особисту охорону князя зглядно того боярина-намісника, що заряджував округою в імени князя землі. Чужинці-гості втішалися в старій Україні особливою опікою державної влади; в дечім їх положення було навіть вигідніше від положення місцевого населення. Подібно як

(Докінчення на стороні 3-тій)

ІВАН ФРАНКО

Основи Суспільности

Повість

6)

І вона підходить до Параски, що, простерта горілиць, скотившися з сінника, спить на голій долівці, і, торкнувши її босою ногою в голову, кричить:

— Параско! Ну, Параско! Пора вставати! Чуєш мене, Параско!

II.

— І пощо ти, бестіє, раз-у-раз оте вікно на ніч заслоняєш? Чи я тобі не казала, що не можу спати при заслоненім вікні? — лаяла пані Олімпія Параску, що, раптом збуджена зо сну, схопилася на рівні ноги та кулаками протирала очи.

— Та, бігмеж то, що це не я! — бубоніла Параска, не рушаючися з місця. — Це, певно, Гадина. Він тут щось порядкував вечером у покою.

— Гадина, Гадина! — гнівно відмовила пані. — Тобі щось тільки на когонебудь скинути! А я певнісінька, що це ти зробила.

— Ні, скарай же то мене Господи, що ні! — божилася Параска.

— І не божися надурно, ти, погане насіння! — крикнула пані. — Знаю я тебе так само, як і того твого Гадину. Обоє ви добрі гадюки! Ну, та чого стоїш? Іди, буди інших! Адже, певно, всі сплять, хоч уже сонце он як високо!

— Та нині, прошу ясної пані, неділя.

О, так, вам аби неділя! То що, в неділю їсти не треба? Бігай, збуди Гадину, нехай зараз біжить до пахтяра по молоко і сметанку. Не бійся, той, певно, давно встав і корови подоїв. Може вже й до Львова поїхав.

— Як поїхав, то молоко і сметанку для ясної пані лишив у пивниці, — вспокоювала Параска, очевидно, мало що собі роблячи з грізного голосу пані Олімпії і все ще позіхаючи та чухаючи розпатлані, давно не чесані коси.

— А потому збуди Гапку й кажи їй, щоб зараз розпалювала під кухнею. Старий Деменюк, певно, вже й без тебе встав. Ну, ти ще стоїш? Та махай, тумане.

Параска врешті зрушила з місця, та коли пані відвернулася від неї, вона підняла обидві руки до лиця й, закрививши указові пальці, немов ріжки, приложила їх до чола й, перекрививши лице, зробила огидливу ґримасу в бік пані, помахала головою і прожогом кинулася бігти із спальні. Та в темних сінях малощо не впала, спіткнувшися об стару масницю, котрою були підперті сінешні двері.

— Тьфу! Пек тобі! — крикнула в сінях Параска, та так голосно, щоб пані могла чути. — І все якась мара ставить оту масницю підо двері, бодай її руки покривило.

І Параска люто копнула масницю ногою так, що посудина з лоскотом покотилася геть у сіни. Параска добре знала, що не хто, а тільки сама пані поставила масницю під двері, та хотіла хоч тим невинним способом помститися на пані за перерваний сон і ранішню лайку.

А пані Олімпія тим часом узялася до своєї тоалети. Вона вмилася і, причесавши перед дзеркалом сиве та буйне ще волосся, наділа свою звичайну чорну сукню, котру носила пару літ. Давно вже перестала вона строїтися, раз, що по смерти чоловіка маєткові відносини гет-геть попсувалися, а подруге, — не було і для кого. Сімя її не то відцуралася, а так якось мовчки забула, з сусідами ще за життя графа вони не жили, тож і гості не бували в Торках майже ніколи. Убравшися, ґрафиня, виходячи, накинула поверх сукні такуж чорну мантильку, бо літний росистий ранок був холодний.

Виходячи із своєї спальні, що була заразом її канцелярією і вбірнею, пані Олімпія озирнулася довкола з якоюсь турботою, мов із острахом. Вона не довіряла нікому з тих людей, що її окружали, знала, що всі її ненавидять, що ніхто її не любить і добра їй не бажає, і жила між ними, мов у лісі між дикими звірями. Ніколи від страшної катастрофи, що була причиною смерти її чоловіка й пожару двора, вона не мала спокою. Все переслідувала її тривожна думка: ануж ті люди, ті дикі звірі кинуться на неї, розірвуть її! Вона спочатку думала лагідним обходженням піддобрити їх, але швидко із страхом побачила, що лагідне обходження тільки осмілює, роззухвалює їх, а зовсім не привертає їх серця до неї. І вона знов завернула до свого давнього способу: держати „ті бестії" здалека від себе, на кожному кроці давати їм почути свою погорду. Отим то й жила вона в вічнім острасі. Убють, обрабують — такі картини раз-у-раз вертілися в її уяві. Виходячи вона озирнула свою спальню по старій привичці, хоч знала, що рабівник, колиб у її неприсутности сюди дістався, не найшов би майже нічого такого, що йому оплатилосяб забрати. Правда, горіхова шафа для убрання, магоневий викладаний столик для тоалетових приборів і комод з білизною свідчили про колишню заможність. Та в шафі висіли якісь старі, давно відложені сукні, в шухлядці столика лежало хіба пару старих і повизублюваних гребінців та слоїк помади до волосся, а в комоді також невеликі були скарби. На стінах висіли два чи три старі портрети, а в кутику коло ліжка пані Олімпії стояла невеличка дубова, залізними штабами окована й міцно замкнена скринька — каса пані Олімпії. Та тільки біда, що каса звичайно дуже бувала вбога, а нині була майже зовсім порожня, коли не числити жмені мідяних монет, що були розсипані на дні. Та проте пані Олімпія не любила нікого допускати до своєї спальні, особливо вдень, і, виходячи, замикала віконниці із середини, а двері — на колодку знадвору.

Із спальні пані Олімпії виходилося в вузькі й темні сіни; світло до них падало тільки крізь мале, подовгасте віконце над дверима. Колись у тім віконці були шиби з грубого матового скла, але вони давно були повибивані, так, що з полудня сонце світило прямо в сіни, але ранком у сінях було досить темно. З противного боку до тих сіней притикав „салон" — обширна кімната, прибрана сяк-так попанськи, та звичайно замкнена. Її відчиняли для „гостей": приїде часом у село комісар, або лікар, або навіть пан староста, чемність велить заїхати у двір, і от пані Олімпія, хоч у душі клене нахабників, усе таки, рада-нерада, відчиняє „салон", провітрює й отоплює його, і приймає гостей. В останніх часах син її трохи частіше заставляв її відчиняти салон. Гуляючи часто у Львові, він привозив інколи з собою своїх молодих товаришів і знайомих — трохи мішане, та зате голосне й веселе товариство.

(Дальше буде).

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

ПОГЛЯД ПОЗА СЦЕНЕРІЮ ФАШИСТІВСЬКОЇ СЛАВИ

А. С. Седжвик, кореспондент „Ню Йорк Таймсу", подав оноді в тому часописі вимовний опис внутрішнього розкладу фашистівського режиму в Італії. Попав він на признаки того розкладу в Бенгазі, важному порті й столиці Лібії, італійської кольонії в Африці, по занятті його британськими військами. Очевидно, те, що він замітив в італійській кольонії, відноситься в значній мірі й до матірного краю, до самої Італії, а тим самим має велике значіння для дальшого перебігу світової війни.

Виходило би зо слів цього Седжвика, що, прийшовши в край, у якому недавно правили фашисти, людина відразу стає свідомою кольосального противенства між тим, що говорить пропаганда, а тим, що представляє справжня дійсність. Уже це спостереження насторожує цікавість читача, бож звісно, як багато людей, зіткнувшися з фашистівською пропагандою, скидаються на ту рибу, що зіткнувшися з вудкою, ковтають не лише хробака з гачком, але й поплавець, а то й ціле вудилище. Седжвикові не треба було побувати довго в цьому осідку фашизму, аби побачити, що пропаганда фашистівська це немовби гарний фронт дуже мерзенного будинку, немовби гарне виставове вікно, за котрим криється завалена й пуста крамничка.

Фронт італійського панування в Африці, признає Седжвик, справді може видатися імпонуючим. На всі боки можна там бачити розмальовані або розліплені великі афіші, з відомими знаками, кличами й фразами, величаючими фашизм, геройство, даючими обіцянки й загрози. Колиж зайти до пивниць монументальних будівель, виставлених фашистівським режимом, то там побачимо весь обман фашизму.

Вистарчить для цього заглянути до „Каза дель Фашьо" в Бенгазі, або в Барче, або в Дерні, або Тобруку. Будинки ці звичайно за плянами мали бути виставлені з мармору, а на ділі виставлені були з найплохішого стюка. В середині цих будинків відвідувач попадає на стирти книжок, брошур, зложених просто від пивниці до даху, а всі ці книжки величають війну, високе майбутнє фашистівських вояків і геройство фашистівських провідників.

Книжки про історію й ґеоґрафію, енциклопедії, словарі й антольоґії співанок для вояків, оповідання й збірки почтівок з образками, — все це різні форми пропаганди. Коли Седжвик зайшов до тих будинків, дощ уже їх сильно розмочив, а ті, котрі були сухі, вітер уже став розносити; тому він дивився на них як на якусь історичну памятку. Всі вони пробували вбивати італійцям у голову, що ніщо в світі не може устоятися перед італійським „лісом баґнетів". Німців теж малюється в тих книжках як непереможний народ. І японців теж. Зате британці в цих книжках виходять хитрим, перфідним народом, а американці грубими самохвальками. Британців, каже ця пропаганда, вже держави Осі перемогли, а американці програли, ще поки почали воювати. Книжки висміваються з балачок про американську продукцію.

Духові цих книжок відповідають афіші, розліплені по стінах. Один з них змальовує наїзд італійської піхоти, піддержуваної повзами, до Греції. Молоді фашисти на цьому афіші, одіті в чорні сорочки, мають святий вираз обличча. На інших афіші змальовані італійські фашисти й німецькі націсти як побратими, обеднані боротьбою проти російського монстра.

Цікаво поглянути на книжки, які фашистівський уряд призначив для шкільної молоді. Самі світлини й образки в них засвідчують про їх характер: в них можна побачити сцени повороту фашистівських військ з еспанської громадянської війни, або спущення на воду нового італійського кружляка, або вдовиці героїв морських боїв проти Обеднаних Держав, дістають медалі від італійського диктатора Мусолінія.

Коли в будинку фашизму гниють книжки, що звеличують фашизм, фашистівських ґерштів і союзників, а висмівають американську продукцію, по площі перед будинком з гуком і дзенькотом ідуть повзи, вироблені в американських фабриках. Час від часу чути було вистріли: це британські вояки пробували італійські гармати, добуті від ворога. Все, що робили американці й британці, роблено спокійно, без фанфари, питомої фашистам. На найвищих будинках повівають британські прапори на знак здобуття міста британськими військами, але поза тим не видно ніяких признак перемоги, чи величання. Все відбувається прозаїчно: війська преспокійно переформовуються для дальшої погоні за відступаючими фашистами.

Противенство до фанфаронських книжок і афішів становлять не тільки британці, але й самі італійці. Хто оглядає бундючні звеличування майбутнього героїзму фашистівських вояків, тому пригадуються, якщо він їх бачив, італійські воєнні бранці. Під кожним ве[illegible] італійської кольонії можна було їх бачити тисячами, а всі вони були видимо побиті, брудні, байдужні, зовсім не такі, якими їх малювали малярі Мусолінія на афішах у „Каза дель Фашьо". Видно було, що прославлений фашистівськими письмаками „ліс баґнетів" не міг опертися висміяним британцям. „Солодкий, гарматний голос", про котрий вожд Мусоліні запевняв, що він буде вирішувати всі питання, уже стратив усяке значіння навіть для тої італійської кольонії в Африці, яку Мусоліні дістав від осміяного ним режиму; ці гармати сотками вкриваються іржею.

По стінах і мурах Бенгазі видніються величезні написи: „Дуче". На приказ фашистівського уряду це слово виписано стільки разів, кілько було можливо. Коло цих написів ще інколи видно відбитий штемплем відомий усім профіль Мусолінія в шоломі, що надає йому вигляд старинного божка війни Марса. Та такі образки лишилися там з ласки переможних ворогів фашистівської Італії як ще одна пригадка на ту порожнечу без тривалого змісту, що так бундючно вдає змістовність, на італійський фашизм.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРҐАНІЗАЦІЙ

ПІТСБУРҐ, ПА.

Українці Пітсбурщини творять Центральний Комітет.

Українське громадянство Пітсбурщини починає відживати, беручись до громадської збірної праці. Вже довший час всі українські орґанізації знайшлись у безрадному становищі і знеохочені. Причини того застою були ріжні і краще їх не згадувати. Одначе цей застій спільної праці дуже відємно відбився на нашому громадському життю. Настали грізні часи, які вимагають від кождої одиниці й від кождої орґанізації більшої праці в житті загальної орбіти нашого американського життя. Як громадяни цеї вільної країни, яку стараються знищити диктаторські держави, ми повинні дати від себе також відповідний вклад для перемоги над ворогами. Правда, що американці українського походження індивідуально виконують гарно свої обовязки, не уступаючи іншим народам в Америці. Однак ця поодинока праця є роздроблена й не звертає на себе стільки уваги, як це зробилаб спільна праця. А інші національні ґрупи в Америці ведуть свою працю в той спосіб, що всі за них знають. Також деякі українські громади по інших містах поступають у цей спосіб. Тому, отже, і нам у Пітсбурщині треба стати на той самий шлях спільного діяння.

Кілька тижнів тому, американські представники національних ґруп звернулись до наших орґанізацій, щоб і ми зорґанізували своє центральне тіло, яке включалоб усі українські орґанізації в окрузі Алеґені. У тій справі скликано перші наради у Храмі Наук дня 13. листопаду в 8. годині ввечір. Однак в цей день було замало представників і справу відложено до другого тижня, на день 20. листопаду. В цей день явились представники більше українських орґанізацій, у числі 25 членів. Наради перейшли у спокійному й поважному тоні. Видно було, що є струя між усіми, щоб створити один Центральний Комітет або Федерацію Українських Орґанізацій Пітсбурщини, яка велаб працю сконсолідовано на всіх ділянках загальних справ. Крім того це центральне тіло булоб репрезентантом всіх українських орґанізацій округи перед американським світом.

Над цею справою розвелась довша дискусія всіх представників і всі думки зводились до одної думки, що нам треба щось у тій справі зробити й вибрати тимчасовий уряд, який скликав би всіх представників наших орґанізацій на ширші наради, де вибереться сталий уряд до дальшої справи.

Цими зборами проводив адвокат Василь Онишків, а секретарював Степан Фік, головний секретар УНПомочі.

По дискусії виринуло одно внесення, щоб створити тимчасовий комітет з приявних представників, до якого увійшлиб по одному членові заступлених орґанізацій. Це внесення принято одноголосно і вибрано Тимчасовий Комітет у такому складі:

Адвокат Василь Онишків, Степан Фік від УНПомочі, о. Евген Королишин від укр. правосл. церкви з Пітсбурґу, Василь Заблоцький від Укр. Запомогового Т-ва з Пітсбурґу, Матвій Хандога, ред. Народного Слова, Олена Мисько від У. З. Хреста, Марія Малевич, Михайло Сарахман від У. Горожанського Клюбу з Норт Сайд, д-р Іван Процик від У. Н. Дому в Мікізракс і Михайло Ганусяк від У. Секції Р. О.

Цей Тимчасовий Комітет має зібратись на наради в пятницю, дня 27 листопаду в 8. год. ввечір в домівці У. Запомогового Т-ва при Одинадцяній і Бінґгем вулицях на Савт Сайд, та має вплянувати дальшу працю. Головно мається виробити плян щодо скликання представників усіх українських орґанізацій округи Алеґені, які мають вибрати сталий уряд.

Усі українські орґанізації будуть повідомлені про день і місце таких загальних зборів і тому повинні вже тепер вибрати від себе по двох представників. Віримо, що для нашого загального добра, кожда українська церква, громада, інституція, товариство, сестрицтво й запомогові орґанізації постараються мати своїх представників на загальних зборах, коли [illegible] про це повідомиться.

Степан Фік, секр. зборів.

ЙОНҐСТАВН, О.

Листопадове Свято.

Заходом Українських Злучених Товариств і спільними силами обох наших українських парохій, греко-кат. церкви св. Тройці і православної церкви св. Петра і Павла відбулося у нас величаве Листопадове Свято. Випало воно взірцево, бо велика саля Української Народної Помочи була заповнена по береги публикою, а тим самим ми дали доказ, що український народ оцінює своїх героїв, які в посвяті за свій народ і його державу віддають своє життя. Свято отворив предсідник Українських Злучених Орґанізацій, гром. Теодор Періг, а проводив програмою свята гром. Василь Середницький. Виступали два хори. Хор „Боян" під проводом дякоучителя Антона Когута, та хор „Бандурист", під проводом о. Антона Стандирчука.

Свято розпочато американським гимном, а відтак переплітано добірними українськими піснями. Співали соля і дуети наші молоденькі солоВійки, Анна Дідовська, Олена Дарко і Оля Васко. Віддеклямували: За Перший Листопад п-на Анна Терлецька, а козачок Ромцьо Стахура „Нема правди в світі". Реферати виголосили: по анґлійськи п-на Алфріда Мушинська, а по українськи пані Марія Періг. Словом всі понисались похвально, бо старалися виконати скільки сил якнайкраще. Особливо панночки Оля Васко і Олена Дарко в супроводі піяністки пані Васко відспівали „Вітрець повіває" і „Прощайте гори" так чудово, що зрушили публику до плачу своєю згадкою за те, як січовики прощаючи маму, тата, рідню, гори-ліси та ниви рідненькі ішли добувати краще завтра Україні. Кінцеве слово сказала щира й поступова українка, панна Зоня Скубяк, а закінчено свято піснями „Боже благослови Америку" і „Ще не вмерла Україна".

Так у нас святковано цього року спільними силами Листопадове Свято, за що честь і слава йонґставнським громадянам, що зрозуміли себе. Коби тільки так спільно продовжали всі свята і підприємства в тій так важній добі. Дохід з свята піде на Американський Червоний Хрест.

Осип Венґжин.

Shown with the flag (left to right) are the Rev. Basil Turula, who accepted it for the church; Raymond C. Strassner, first vice commander, Slager Post; Midshipman Walter Lysko, Frank Broccolo, Slager Post, and Mrs. Anton Rosolosky President of the Gold Cross Council.—(Courtesy of "Rochester Times-Union")

РОЧЕСТЕР, Н. Й.

Свято „Прапора Служби".

Український Самостійний Золотий Хрест справив для укр. кат. церкви св. Йосафата „Сервис Флеґ" з 217 зірками в память тих наших хлопців, що вже є в американській армії. Свято цього Прапора Служби відбулося дня 1. листопаду. Пополудні в церкві відправлено Молебен, а потім о. В. Турула, парох, посвятив цей прапор. Зявились усі наші народні орґанізації з прапорами. Були теж представники Американського Леґіону з прапорами, а між ними одинокий наш „мидшипмен" Володимир Лиско, бо він один був на відпустці. По богослужбі відбувся бейкет в парохіяльній ґалі, де товстмейстром був о. Шмондюк. Предсідниця У. С. З. Хреста пані Параскевія Росоловська передала прапор о. Турулі від орґанізації, для парохії, за що парох зложив щиру подяку. Реймонд Страснер говорив про потребу допомоги урядови закупном воєнних бондів, а Роман Пристай, ветеран минулої війни, говорив про те, яку допомогу дає Червоний Хрест. Представники від орґанізацій бажали нашому краєви перемоги і висказували надію, щоб наші хлопці вернули до нас живими і здоровими.

Марія Ковальчик.

Жидівська Меншина в Українській Історії

(Докінчення зо сторони 2-гої)

другі чужинці-німці, поляки, мадяри, скоти, жили жиди в окремих округах, хоч жило поміж ними й українське населення; звідси й така частина міста називалася німецькою, польською чи жидівською чи другою частиною. Не було це середновічне замкнене ґетто, тільки збірне місце людей чужинецької народности. Жиди судилися своїм жидівським правом, мали своїх суддів, могли свобідно будувати свої синаґоги, які український старий літопис зве вже в 12-тім століттї „божницями".

Торговля ще тоді не була головним заняттям жидів. Навпаки, вона ще тоді була в руках українського населення. Аж під кінець 14-го століття торговля поволи переходить в руки вірмен, а доперва в 17. столітті відбирають жиди торговлю з рук вірменських кольоністів. Жиди займалися деякими ремеслами та передовсім грошевими операціями, стоячи на службі князів та бояр.

Яка роля жидів в дальшій українській історії?

Відношення поміж жидами та українським автохтонним населенням за часів старої української держави було без закиду. Жиди втішалися релігійною толеранцією від прастарих часів практикованою в Україні; не було українським жидам примусу з боку державної влади носити окреме одіння, яке відріжнялоб їх на перший погляд, як це було в середнивіччі на заході. Стоячи на особистій службі українських князів чи бояр, мали теж жиди забезпечене спокійне життя.

Взаємини поміж жидами та українським населенням мусіло з природи річи псуватися в міру того як зникали українські князі та винародовлювалося українське боярство, а на його місце по українських землях можні роди стають неукраїнськими. Жиди з природи свого заняття стають на таку саму службу нових панів, що послуговуться жидами як своїми економічними аґентами, орендарями, тощо, себто людьми, яким наказувано особисто виконувати найприкріші справи шляхецько-економічного а нерідко й національно-релігійного гноблення. Через те і на них спадав нераз гнів народу і жиди в часі зриву Богдана Хемльницького проти польсько-шляхецького панування в Україні падали жертвою за несвою справу, тільки за справу польських панів, які здебільша в пору повтікали.

В козацькій державі було заборонено жити жидам, але тільки в перших роках її істнування. Вже 25 літ після зорґанізування козацької держави, за часів гетьмана Самійловича жиди поселюються теж на території козацької держави та поволи навіть починають відгравати ролю у українському національному житті. За гетьманування Мазепи деякі вихрещені жиди дослугуються високих козацьких ступнів та стають вірно на службу гетьмана, навіть тоді, коли він виступив проти московського панування над Україною. Жидівського походження мали бути старшини — три брати Герцики — Григор, Іван та Атанас, дальше жидом-вихрестом був козацький старшина Федір Нахимовський. Всі вони були горячими Мазепинцями-самостійниками та співробітниками геть. Пилипа Орлика на еміґрації. Григор Герцик навіть був насильно вхоплений царськими аґентами у Варшаві та вивезений у Москву, де марно згинув в тюрмі.

ВЖЕ ПРИБУЛИ ЕНКИ!—Ось та вістка миттю розійшлась між населенням Орану, в Альжирі. Воно вибігло на вулиці, щоб витати американських вояків. На образку бачимо американський прапор, що повіває з „джіпу".

Проф. Микола Чубатий.

Духове Життя Українського Народу по Першій Світовій Війні

(Картини нової історії українського народу).

8)

б) Ґрафіка.

Українська ґрафіка така стара як і українське книгописання; декорація рукопису це була перша проба графічного мистецтва. З винаходом печатного мистецтва ґрафіка зливається з граверством, бо протовзір треба було вирити спершу в дереві або в міди, звідси копії роблені стали зватися дереворитами та мідьоритами. Модерна техніка знає вже простіші способи репродукції ґрафічного твору. Основний дослідник українського ґрафічного мистецтва В. Січинський відкриває перед нами світлі картини того мистецтва у давнину, що сягали у початки книгопечатання себто по кінець XV. століття. Впродовж цілого XVI-го століття осередком українського ґрафічного мистецтва був Львів, впродовж XVII-го Київ, який видав найславнішого на цілу Східну Европу мистця-гравера Олександра Тарасевича. Граверство зацвило буйно за гетьмана Мазепи, одначе з упадком великого гетьмана-мецената стало скоро занепадати.

Від часу національного підйому, звязаного з 1917-тим роком відроджується теж українське ґрафічне мистецтво, яке репрезентує ціла низка талантів не тільки на Східній, але також на Західній Україні. На Східній Україні перший мистець, що навязує до давно-української ґравюри, це В. Кричевський, що віддав своє мистецтво на услуги книжки; він започатковує мистецьку українську ілюстрацію, та мистецьку окладинку книжки. Одначе тим, чим в українськім новім малярстві був Олекса Новаківський, у ґрафіці став Юрій Нарбут справжній ідеольоґ та обновник світлого колись українського ґраверства. З його київської школи вийшов цілий гурт визначних мистців книжкової ґрафіки на Великій Україні, як Кирнарський, Лозовський, Пожарський, Страхів та Роберт Лісовський.

Цей останній переселившися як політичний еміґрант по упадку української держави над Дніпром, на Західну Україну стає з одного боку орґанізатором мистців ґрафіків-еміґрантів як Павла Ковжуна, Бутовича та інших, з другого боку оживлює заінтересування до ґрафічного мистецтва серед західно - українських мистців здебільша дотепер творчих в малярстві. Тим чином на Західній Україні та серед близько з нею звязаної еміґрації повстає ціла низка талановитих мистців ґрафіків.

Ґрафічному мистецтву посвятилися тепер Ол. Кульчицька, яка дала нам ґалерію дереворитів українських письменників та картин, звязаних з геройським недавно минулим українського народу. Л. Ґец та Св. Гординський теж у значній мірі перейшли на ґрафічне мистецтво, частинно Я. Музикова, М. Осінчук, М. Глущенко, Касіян, Обаль, Бутович а так само кубіст Ковжун в останнім часі виключно віддавалися тому мистецтву досягаючи великих успіхів. На світових виставах в Сан Франціско, в Берліні та в Парижі добули собі признання, а навіть премії українські екслібріси, (Ковжун, Бутович, Гординський) себто наліпки на окладинках книжок вказуючих властителя, знані та практиковані у цілому культурному світі. Ідея та техніка деяких українських екслібрісів дорівнує найвизначнішим представникам того роду мистецтва у світі.

Ґрафічне мистецтво ще й тому стягнуло поважну частину малярського, особливо молодого, нарибку, бо в практичному житті є воно більше поплатне та дає мистцеви матеріяльну основу до життя. Воно має нині не тільки применення в мистецькій окладинці книжки та її ілюстрації як це вже було давніше, але куди більше має примінення у новочасній реклямі торговлі та промислу, при споряджуванні реклямових мистецьких афішів стандаризованого опакування товару то що. Хто знає чи не більшість реклямових плякатів, етикет західно-українського промислу також неукраїнських власників (поляків та жидів) нераз дуже помислово придуманих та естетично виконаних, не виходила спід мистецької руки українських ґрафіків.

в) Різьба (скульптура).

На Україні стрічаємо від найдавніших часів багато мистецьких предметів різьби почипаючи від київського світлого передоду XI.—XII-го століття, впродовж доби ренесансу та бароку кінчаючи на XIX-тім столітті. Але ніде правди діти твори різьбарського мистецтва (статуї, декорації) походять таки в поважній частині спід рук захожих чужих мистців, спершу греків, а згодом італійців та німців. Якось не стрічаємося в історії нашого мистецтва з визначними представниками різьбарами українцями, противно як у малярстві. Згадувані нераз різьбарі українського роду не вибилися на височину справжнього мистецтва. Так було аж до XIX-го століття. Доперва в тім століттю видав український нарід два визначні таланти різьбарів — клясичного напрямку М. Козловського та Івана Мартоса, що добули собі розголос на цілому сході Европи.

Всеж таки найкраща доба українського різьбарства припадає на наші часи, починаючи від основника модерної української скульптури Ф. Балавенського кінчаючи на ґеніяльнім майстрі глини та долота Ол. Архипенкови. А поміж ними ціла низка більших та менших таланів як доказ, що і на тім полі вселюдської культури український нарід зачинає вносити вже свою частку.

За основника українського модерного різьбарського мистецтва загально всі вважають уроженця Східної України Ф. Балавенського. У своїй творчости навязував він з одного боку до українського клясицизму в різьбі з часів Козловського та Мартоса, з другого боку використував мотиви народні, отже звязувався з етноґрафізмом. Подібно як в українській літературі, так теж і у першого українського модерного скульптора народна творчість дістала своє місце. Балавенський узглядняв у своїх творах переважно українську тематику, тому дав цілу низку погрудь українських письменників та визначних громадських діячів, хоч не брак теж творів загально людської тематики, наприклад його символічні різьби — Милосердя, Життя то що.

Українськими різьбарами-мистцями з практичним приміненням вже на початку нашого періоду були монументаліст М. Паращук та імпресіоніст М. Бринський. Оба вони одначе працювали на чужині не маючи змоги дати своїм твори своєї творчости; перший працював в Болгарії, другий у Відні. Наданий Балавенським напрямок клясично-народницький всеж таки є головною напрямною української різьби статуарної, декораційної чи теж керамічної пореволюційного періоду. Захопив він українських різьбарів українського роду Гаврилка, Трипільську, Коверка, Литвиненка, Ємця чи теж неукраїнського роду Мітковіцера, Гельбмана, Епштайна. Всеукраїнськість того напрямку зазначилися тим, що між вичисленими іменами є теж західний українець Коверко та східні українці еміґранти на Західній Україні Гаврилко, Литвиненко; другі працювали на Східній Україні.

Зовсім окремо як новатор та ґеніяльний мистець світової міри стоїть Ол. Архипенко, що вийшов з модерних мистецьких течій кубізму та футуризму, але дав вселюдській культурі власну ориґінальну творчість, непідпорядковану під ніяку із істнуючих мистецьких схем. В. Січинський солідний дослідник сучасного українського мистецтва так характеризує творчість Архипенка: „Архипенко дав цілком ориґінальні твори в сполуці ріжноманітних матеріялів, характеру надреалістичного. Останні його праці майже клясичного напрямку, але з особливим розвязуванням проблєми простору та плястики". Архипенко своєю творчістю вніс у скарбницю вселюдського різьбарського мистецтва поважну пайку. Зате своїм українським походженням він став амбасадором української культури серед всесвітного скульптурного мистецтва". Олександер Архипенко живе тепер в Ню Йорку.

Серед цілком молодих українських різьбарів вибиваються новоклясик Новосельський та М. Панасюк зі Західної України, Яковлів, Писаренкова, а передовсім О. Лятуринська зі Східної України, що виросли та виховалися на еміґрації.

(Дальше буде).

КИТАЙ ВШАНОВУЄ ХОРОБРІСТЬ ДУЛІТЛА.—Славна китайка, пані Чянґ Кай-шек, дружина начального команданта демократичних китайських сил, що тепер прибула до Америки, вішає на шию ґен. Джеймса Дулітла Військовий Ордер Китаю. Це сталося десь в Китаю по налеті ґенерала на Токійо.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, А ТИМСАМИМ СТАВАЙТЕ СПІВВЛАСНИКОМ ШІСТЬ МІЛІОНОВОГО МАЄТКУ ЦЕЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

Дня 30. листопаду 1942 помер у 54. році життя

АНТІН РУДИК,

член Бр. св. О. Николая, від. 104 У. Н. Союзу в Перт [illegible], Н. Дж.

Покійний походив із села Роспуття, повіт Добромиль, Західна Україна. Вступив до Союзу 1936. року. Був добрим членом братства св. Николая і брав живу участь в громадськім життю. Полишив у смутку жену Зофію і 6 дітей. Син Станислав служить в армії.

Похорон відбудеться в суботу, 5. грудня, в 9. год. рано в українській кат. церкві. Просимо всіх членів Бр. св. Николая, котрі в той день не працюють, щоб зійшлися в суботу до Народного Дому, в годині 8:30 рано і взяли участь в похороні. — В. Й. П.!

Гарасим Мисак, секр.

У вівторок, 1. грудня 1942, померла по довгій недузі, в шпиталі в Нюарку, Н. Дж.,

МАРІЯ МУДРОВСЬКА,

члениця Тов. ім. Грушевського, відц 219 У. Н. Союзу.

Покійна походила зі села Руди, повіту Рогатинського, Галичина. Приїхала до Америки ще в 1913 році. Померла ще в молодім віці, бо прожила всього 43 роки. Покійна полишила четверо дітей: Стефана, Анну, Ольгу і Володимира, а також чоловіка Андрія, який є довголітним секретарем від. 219. Була примірною матірю, жінкою, та громадянкою.

Похорон відбудеться з дому під г. 20 Вілс Плейс, Ірвінгтон, Н. Дж., в пятницю, 4. грудня, в год. 9. рано, а опісля буде Служба Божа в православній церкві на 19. вулиці в Нюарку. Хай земля її прибраної Батьківщини буде їй пером!

Заряд від. 219 У. Н. Союзу.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

МЕНВІЛ, Р. АЙ. — Квартальні збори Тов. ім. М. Драгоманова, від. 181, відбудуться в неділю, 6. грудня, в годині 2. пополудні, в У. Н. Домі на Компилай Гил. Обовязком є всіх членів прийти на означений час, бо буде вибір нового уряду на 1943 рік. Напоминаємо довгуючи членів, щоб сплатили свій довг. Неприявний член буде караний. — Ю. Ясінчук, предс.; П. Тиняк, кас.

БРИДЖПОРТ, КОНН. — Тов. Українська Січ, від. 59, повідомляє всіх своїх членів і членниць, що **річні збори** згаданого товариства відбудуться в неділю, 6. грудня, в гали церковній, 34 Біч ул., точно в год. 2:30 пополудні. Взиваємо всіх членів прийти точно на час і заплатити всі свої вкладки, щоб можна якнайскорше замкнути рахунок для контролі. Буде вибір нового уряду на 1943 рік. — За уряд: Н. Варій, пр.; М. Шиманський, кас.; Мих. Галькевич, секр.

БРУКЛИН, Н. Й. — Тов. ім. Богдана Хмельницького під Покр. Пресв. Трайці, від. 158, повідомляє своїх членів, що **річні збори** відбудуться в суботу, 5. грудня, в год. 8. ввечір, в Укр. Нац. Дому, 216-218 Гренд ул. Просимо дуже всіх членів прибути на ці збори хоч раз в рік тому, що є багато справ до полагодження, як рівнож буде вибір нового уряду на рік 1943. — За уряд: Юліян Павчак, гол.; Михайло Баглай, фін. секр.; М. Кіт, рек. секр.

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ. — Бр. св. Василія, від. 168, повідомляє всіх членів і членниць, місцевих і замісцевих, що річні збори відбудуться в неділю, 6. грудня, в годині 3. пополудні, в гали У. Н. Дому, 760 Стейт Стріт. Просимо всіх членів прийти і вислухати справоздання уряду і контрольної комісії за 1924 рік. Також буде вибір відділових урядників на рік 1943. Шановні члени, коли маєте дітей і знайомих, що ще не є членами У. Н. Союзу, то просимо прийти з ними і вписати їх в члени. — За уряд: Григорій Дячишин, предс.; Теодор Іванило, кас.; Пилип Маник, секр.

У СПРАВІ РІЗДВЯНИХ ПОЗДОРОВЛЕНЬ

ЯК ПОПЕРЕДНІХ РОКІВ, ТАК І ЦЬОГО РОКУ

ВИЙДЕ ДНЯ 6. СІЧНЯ 1943. РОКУ

СПЕЦІЯЛЬНЕ

РІЗДВЯНЕ ЧИСЛО

"СВОБОДИ"

у збільшенім форматі

ЯК ПОПЕРЕДНІХ РОКІВ, ТАК І ЦЬОГО РОКУ

це спеціяльне Різдвяне число „Свободи" дасть нагоду

ВІДДІЛАМ У. Н. СОЮЗУ й ІНШИМ ТОВАРИСТВАМ,
ВІДДІЛОВИМ УРЯДНИКАМ і
УКРАЇНСЬКИМ і ІНШИМ БИЗНЕСМЕНАМ

пригадатися своїм приятелям, знайомим і покупцям відповідним Різдвяним поздоровленням.

Щоби такі поздоровлення могли бути зложені в відповідній формі, вони мають бути в адміністрації „Свободи"

Найдалі до 31. грудня 1942.

ТАРЗАН, ч. 678. Рев льва.

З великою справністю Тарзан віднайшов слід антильопи, на котрім був попереднього разу і почав за ним йти, щоб знов її віднайти.

По певнім часі він зближався до своєї цілі. Але якраз в ту хвилю недалеко в корчах з цілої сили заревів лев, що аж затряслися дерева.

Тарзан інстинктово сягнув по ножа. Але ножа в нього не було. Він застановився над положенням: уникати боротьби, чи змагатись?

На тім острові дичини не було багато. Хто знайшов її мусів за неї зводити боротьбу, або сам конати. Тарзан рішився боротись з порожніми руками.